

**АДВОКАТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД****ADVOCATE SELF-GOVERNMENT: UKRAINIAN REALITIES
AND THE EUROPEAN EXPERIENCE****Ковальова Я.О.,***кандидат юридичних наук,
асистент кафедри адвокатури**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого***Волчкова М.І.,***студентка III курсу
факультету адвокатури**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена дослідженню особливостей організації та діяльності систем органів адвокатського самоврядування у таких країнах, як Україна, Італія, Франція. Авторами проаналізовані організації самоврядування адвокатури в країнах ЄС, а саме Італії та Франції. У статті виявлені і досліджені характерні риси організації органів адвокатського самоврядування цих країн, переваги та недоліки в їх діяльності.

У статті висвітлено проблемне питання зарахування органів кваліфікаційно-дисциплінарної чи контрольно-ревізійної компетенції до системи органів адвокатського самоврядування, яке досі залишається дискусійним.

Також авторами досліджено питання незалежності адвокатури у двох аспектах: зовнішньому та внутрішньому. Порушене питання: чи вважається незалежністю адвоката обов'язковість вступу до органів адвокатського самоврядування? Наведені різні точки зору щодо необхідності існування органів адвокатського самоврядування, позитивні та негативні наслідки вступу адвокатів до них. Більшість науковців і практиків, підтримуючи необхідність існування професійних асоціацій адвокатів, виступає проти обов'язковості членства адвокатів в єдиній організації. При цьому зазначають, що надання певному органу владних повноважень серед адвокатів може призвести до негативних наслідків, оскільки «не можна змушувати адвокатів, які за своєю суттю є незалежними, вступати в будь-які організації проти їх волі».

Також авторами проаналізовано співвідношення між організацією систем органів судової влади та органів адвокатури України. Досліджено систему органів судової влади та визначено мету органів суддівського самоврядування і органів суддівського врядування. Авторами надано власні пропозиції щодо вдосконалення законодавства у цій сфері, зокрема, за аналогією до класифікації органів судової влади, органи адвокатури поділити на органи самоврядування (зокрема, Рада адвокатів України, ради адвокатів регіону, конференції адвокатів регіону, з'їзд адвокатів України) та органи врядування (Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури, Вища ревізійна комісія адвокатури, ревізійні комісії адвокатів регіонів).

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, системи органів адвокатського самоврядування, адвокатське об'єднання.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the organization and activity of the systems of bodies of advocate self-government in such countries as Ukraine, Italy, France. The article identifies and investigates the characteristic features of the organization of advocacy bodies of these countries, advantages and disadvantages in their activities.

The article highlights the problematic issue of the assignment of the bodies of qualification-disciplinary or control-audit competence to the system of bodies of advocate self-government, which still remains debatable.

The article actively analyzes the Law of Ukraine "On the Bar and Legal Practice", as it is the modern system of bodies of advocate self-government, which is considered insufficiently addressed by modern advocacy.

The authors also investigate the independence of the Bar in two respects: external and internal. The question arises: is the independence of a lawyer considered to be an obligation to join a self-governing body? There are various point so view regarding the necessity of the existence of bodies of advocate self-government, the positive and negative consequences of attorneys' attending to them. Most scientists and practitioners, in support of the need for professional Bar associations, oppose the obligation of attorneys to be a member of a single organization. They point out that giving a certain body of authority to lawyers can lead to negative consequences, since it is not possible to force lawyers who are inherently independent to join any organization against their will.

The scientific works of T. Vilchuk, V. Svyatotskaya, A. Bogma, O. Dehanov, A. Klimchuk, S. Ivanitsky, N. Bakayanova, V. Zaborovsky, E. Terel, S. Safulko are also analyzed in the article.

The authors also analyze the relationship between the organization of the judiciary and the Bar of Ukraine. The system of judicial authorities has been investigated and the purpose of judicial self-government bodies and judicial administration bodies has been determined. The authors have provided their own proposals for improvement of legislation in this area, in particular, by analogy with the classification of judicial authorities, to separate the bodies of the advocacy into self-governing and governing bodies.

Key words: advocate, advocate activity, systems of organs of advocate self-government, advocate association.

Постановка проблеми. Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. передбачена необхідність комплексної побудови інституційних спроможностей адвокатури України, гармонізація законодавства, що регулює діяльність цього правозахисного інституту, з європейськими стандартами. За таких умов дослідження організаційних форм діяльності адвокатури в європейських країнах, у тому числі країнах-членах ЄС, є актуальним саме в контексті відповідності національного законодавства європейським стандартам.

Стан опрацювання. Проблемам організації та діяльності інституту адвокатури в Україні та в країнах ЄС присвячено багато праць таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як М.М. Антонович, Т.Б. Вільчик, В.О. Святоцька, А.В. Богма, О.С. Деханов, Р.С. Титикало, Р. Сміт, Р. Кас-

сен, М. Кіку, М. Кузінс, Бланкенбург, Ф. Рейган та ін. Саме в Законі України 2012 р. «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з'явилась сучасна система органів адвокатського самоврядування, проблематика вдосконалення якої сучасною адвокатологією розглядається недостатньо.

Метою дослідження є дослідження систем органів адвокатського самоврядування в Україні, Франції та Італії та виявлення особливостей їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, правовий статус української адвокатури врегульовано Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 р. Відповідно до ст. 2 цього закону, адвокатура України є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі,

а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає одну форму професійної, а одночасно і самоврядної організації адвокатів – адвокатське об'єднання. Відповідно до ст. 15 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатське об'єднання є юридичною особою, створеною шляхом об'єднання двох або більше адвокатів (учасників), і діє на підставі статуту [1].

Відповідно до ст. 2 Закону, адвокатське самоврядування – гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

Згідно зі ст. 43, адвокатське самоврядування ґрунтується на принципах виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката.

Національна асоціація адвокатів України є недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування.

Національна асоціація адвокатів України:

1) представляє адвокатуру України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями, делегує представників до органів державної влади;

2) захищає професійні права адвокатів та забезпечує гарантії адвокатської діяльності;

3) забезпечує високий професійний рівень адвокатів України;

4) забезпечує доступ та відкритість інформації стосовно адвокатів України;

5) виконує інші функції відповідно до Закону.

Згідно зі ст. 46 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», організаційними формами адвокатського самоврядування є конференція адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), рада адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України.

Адвокатське самоврядування здійснюється через діяльність конференцій адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), рад адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, ревізійних комісій адвокатів регіонів (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), Вищої ревізійної комісії адвокатури, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України. [1]

Питання про зарахування органів кваліфікаційно-дисциплінарної чи контрольно-ревізійної компетенції до системи органів адвокатського самоврядування залишається дискусійним. Одні правники заперечують можливість їх включення до переліку органів адвокатського самоврядування. Інші допускають можливість доповнення переліку органів адвокатського самоврядування ревізійними комісіями. Треті наполягають, що кваліфікаційно-дисциплінарні й ревізійні комісії є органами адвокатського самоврядування.

Якщо порівнювати класифікацію органів адвокатури і органів судової влади, то можемо зазначити, що відповідно до Конституції України, Закону України «Про

судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про Вищу раду правосуддя» органи судової влади поділяються на органи суддівського самоврядування і органи суддівського врядування.

Згідно з ч. 1. ст. 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Вища кваліфікаційна комісія суддів України визначається як державний орган суддівського врядування, який на постійній основі діє в системі правосуддя України [2]. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» у ст. 1 зазначає, що Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [3].

Водночас ст. 127 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає перелік органів суддівського самоврядування, що включає: збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду (а у передбачених цим Законом випадках – апеляційної палати вищого спеціалізованого суду), Пленум Верховного Суду, Раду суддів України, з'їзд суддів України [2].

Аналізуючи зміст вказаних статей та повноваження зазначених органів, можна визначити, що метою суддівського врядування є створення та забезпечення для органів судової влади таких умов функціонування, за яких діяльність суду буде прозорою, правосуддя – справедливим та відповідним нормам Конституції України і законам, а метою діяльності суддівського самоврядування, відповідно до ст. 130¹ Конституції України та ст. 126 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», є захист професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів.

Ми погоджуємося з думкою С.О. Іваницького, що НААУ обрала правильний класифікаційний підхід у п.п. 6.2-6.4 свого статуту, включивши до системи адвокатського самоврядування загальнодержавні органи адвокатського самоврядування (з'їзд адвокатів України, РАУ, ВКДКА, ВРКА) й регіональні органи адвокатського самоврядування (конференції адвокатів регіону, РАР, КДКА, РКАР) [4, с. 552].

Отже, під «організацією адвокатської діяльності» можна вважати правову й організаційну структуру адвокатури, створену для ефективного реалізації покладених на неї завдань. За допомогою організаційних структур здійснюється як сама адвокатська діяльність безпосередньо, так і забезпечуються юридичні, соціальні та інші гарантії цієї діяльності, в тому числі захист адвокатів від неправомірних дій і втручання в діяльність адвокатури з боку держави. Під організаційною структурою (системою) мається на увазі сукупність органів самоврядування, адвокатських утворень, громадських об'єднань адвокатів і різнопланових зв'язків між ними, що забезпечує цілісність адвокатури як правозахисного інституту, збереження її основних властивостей при різних внутрішніх і зовнішніх змінах.

Ми дослідили органи адвокатського самоврядування в Україні і пропонуємо дослідити організаційні моделі адвокатського самоврядування в країнах ЄС, а саме в Італії та Франції.

Найбільш поширена класична модель, в якій членство в адвокатурі пов'язане з належністю до палати адвокатів. Така структура діє на підставі принципу корпоративного управління, за якого частину повноважень члени палати делегують органам управління. Діяльність адвокатів здійснюється на підставі статуту організації, членство в якій та сплата членських внесків є обов'язковими [5]. Особа, яка не є членом професійної організації адвокатів, не має права на здійснення адвокатської діяльності. Цієї моделі

дотримуються Іспанія, Нідерланди, Бельгія, Франція, Італія, Греція [6].

Французька адвокатура є самоврядною корпорацією з відповідними колективними органами самоврядування в особі Голови, Ради ордену, Генеральної асамблеї адвокатів і Національної Ради колегій. Її позитивною відмінністю є вікові традиції корпоративності та священного ставлення до закону. Думка адвокатів із тих чи інших питань, важливих для життя країни, дуже цінується в суспільному житті Франції [7, с. 14].

Адвокати у Франції об'єднані в колегії при кожному Суді другої інстанції (ст. 1 Декрету про врегулювання професії адвоката від 27 листопада 1991 р.) [8, с. 11].

Колегії адвокатів, утворені в компетенції одного Апеляційного суду, можуть об'єднатися, щоб утворити єдину колегію – Орден адвокатів (ст. 2 Декрету). Рішення приймається на голосуванні в кожній колегії більшістю голосів. Усі колегії адвокатів рівні в правах, незалежні й автономні. Основна функція колегії адвокатів – координувати дії адвокатів, що входять до її складу, забезпечувати загальні потреби, здійснювати захист інтересів адвокатів у рамках своєї компетенції та дбати про якість надаваної юридичної допомоги, забезпечуючи доступ до правосуддя [5].

Відповідно до Закону від 31 грудня 1971 р. № 71-1130 щодо реформи деяких судових та юридичних професій колегії адвокатів володіють цивільною правосуб'єктністю (ст. 21 Закону) [9, с. 17]. Від їх імені діють представницькі органи в особі голови колегії адвокатів, якому допомагає Рада. Адвокатські ордени забезпечують дві категорії завдань. Перша – адміністративна діяльність, друга – дисциплінарна юрисдикція. Колегії забезпечують дотримання професійної етики адвокатами, розгляд скарг, поданих приватними особами, державними органами, громадськими організаціями і самими адвокатами.

Рада Ордену адвокатів Парижа в одній зі своїх постанов визначила правову природу колегій адвокатів як громадську інституцію, підпорядковану особливим (приватним) правилам, встановленим у нормативних актах. Апеляційний суд Монпельє ухвалою від 25 червня 1979 р. визначив дуалізм у колегіях адвокатів, спираючись на те, що в них є якості юридичної особи приватного права і юридичної особи державного права. Однак є й інша позиція, відповідно до якої за чинним законодавством професійні ордени належать до юридичних осіб приватного права, що забезпечують комунальне обслуговування. Юридична природа орденів адвокатів залишається, таким чином, невизначеною [10, с. 24].

Кожен вищий суд, при якому існує колегія адвокатів, контролює прийом до неї нових членів та виключення з неї. Конституційне керівництво кожною колегією здійснюється Радою колегії, що обирається Генеральною асамблеєю адвокатів строком на 3 роки. Вищим органом адвокатського самоврядування Франції є Національна рада колегій, заснована 31 грудня 1991 р., яка складається з 80 членів, що обираються адвокатами відкритим голосуванням. Кожна асоціація є незалежною, самостійною організацією, приймає внутрішній регламент своєї діяльності та володіє своїм майном. На національному рівні адвокатура Франції представлена радою асоціацій адвокатів, яка обирається членами асоціації. Основною діяльністю ради асоціацій адвокатів Франції є координація учбових центрів із підготовки адвокатів, представництво інтересів спільноти адвокатів перед державними органами та громадськістю. Також рада асоціацій адвокатів має право приймати дисциплінарні та етичні норми для всієї професії. Рада виконує репрезентативну, освітню функцію, а також має повноваження приймати рішення про прийом іноземних громадян у число адвокатів Франції. Рада колегій має досить широкі владні повноваження і здійснює владні функції нарівні з Головою колегії. У Франції так само, як в Італії, Австрії та Німеччині, чисельний склад

Ради колегії адвокатів залежить від кількості зареєстрованих адвокатів у тій чи іншій колегії, що діє в цій області [11, с. 158–159].

Голова кожної з колегій називається батоньє і нині володіє значними повноваженнями. Функції голови колегії визначені у ст. 21 Закону від 31 грудня 1971 р. №71-1130 про сертифікат придатності до професії адвоката, відповідно до якої голова представляє колегію в усіх сферах суспільного життя, попереджає або вирішує спори професійного характеру між членами колегії і розглядає всі скарги, подані третіми особами, керує колегією, представляє її у всіх установах юстиції, а також адміністративних і державних установах. У жодному з положень спеціального законодавства про адвокатуру у Франції не йдеться про те, що голова ради колегій має бути обраний із членів Ради колегій, «проте традиція вимагає такого» [11, с. 148].

Нині у Франції нараховується близько 180 колегій, які об'єднують приблизно 49 000 адвокатів. 179 колегій сформували Асоціацію голів колегій адвокатів Франції та заморських територій [12].

Таким чином, система правового регулювання французької адвокатури відпрацьована детально – це є показником її фундаментальності та організаційної ефективності. Щодо органів адвокатського самоврядування, то законодавством Франції вирішені актуальні проблеми регулювання контрольних процедур, а також відповідальності та фінансового забезпечення. Як зазначається в науковій літературі, каталізатором цього служить і менталітет самого французького народу [13, с. 296], ми можемо спостерігати їх сталість і в політичних, і соціальних умовах життя, які мають своє віддзеркалення і в основних принципах організації та діяльності інституту адвокатури.

Разом із тим, як і в інших європейських країнах ЄС, адвокатура в Республіці Франція будується на поєднанні функцій контролю держави (в особі вищих судів) за адвокатською діяльністю з чіткою організаційною та дисциплінарною пов'язаністю адвокатів усередині кожної колегії, а також між колегіями, завдяки величезному авторитету історично сформованих взаємовідносин між органами самоврядування в кожній колегії: Голови, Ради ордену, Генеральної асамблеї адвокатів та Національної ради колегій [14, с. 136].

Певні особливості має адвокатське самоврядування в Італії. Усі особи, що набули в установленому законом порядку статус адвоката, включаються до професійного реєстру адвокатів певної колегії, яка є професійним об'єднанням адвокатів при кожному адміністративному судовому окрузі (у кожній області та провінції, де є Трибунал, тобто суд першої інстанції). Організаційно італійська адвокатура складається з 160 колегій адвокатів, наявних у кожному судовому окрузі [5].

Основним органом управління колегії є Рада ордену (Consigliodell, ordine). Саме Рада вирішує питання про внесення претендентів до професійного списку адвокатів. Розпорядження про включення до списку, прийняте Радою ордену, видається публічно і з цього моменту стає офіційним адміністративним актом, який надає адвокату «статус професіонала». Рада складається як мінімум із 5 членів (при загальній кількості зареєстрованих адвокатів на цій судовій ділянці до 50 осіб), 7 членів (при 50–100 зареєстрованих), 9 членів (при 100–500 зареєстрованих), 15 членів (при зареєстрованих більше 1500). До складу Ради за посадою входять президент, секретар і казначей [15, с. 145].

Загалом повноваження Ради зводяться до таких: прийняття рішень в обсязі своєї компетенції; консультативні функції, у тому числі з питань розміру гонорарів адвокатів; контроль адміністративного характеру за здійсненням адвокатської діяльності та дотриманням професійної етики адвокатів; дисциплінарні функції; встановлення

суми річного збору (внеску) у суворо визначених межах для покриття витрат колеґії на реєстрацію в професійному списку, а також величини збору на видачу свідоцтв і оцінок гонорарів; функції, що стосуються ведення списку адвокатів; адміністративні функції (видача свідоцтв про членство, оцінка гонорарів та ін.). Розпустити Раду є правомочним Міністерство юстиції, яке здійснює адміністративно-контрольні функції за професійною діяльністю адвокатів, з урахуванням думки Національної судової ради.

Вищим органом самоврядування в професійному співтоваристві всіх адвокатів Італії є Національна адвокатська рада. На кожній ділянці Апеляційного суду (CortediAppello), які знаходяться в обласних центрах Італії, адвокатською спільнотою обирається адвокат із числа допущених до представництва у вищих судах, який і стає членом Національної адвокатської ради строком на 3 роки [5].

Самоврядні професійні асоціації адвокатів країн ЄС відіграють ключову роль у захисті своїх членів від неналежного втручання, просуванні їх професійних інтересів і розробці професійних стандартів діяльності та правил поведінки. Разом із тим указані органи несуть відповідальність за те, щоб у процесі захисту прав клієнтів адвокати діяли відповідно до фундаментальних принципів поведінки адвокатів та професійних стандартів, у разі порушення яких вони мають втручатися і вживати належних заходів. Система правового регулювання організації та діяльності органів адвокатського самоврядування адвокатури у Франції та Італії відпрацьована детально, що є суттєвим показником її фундаментальності та організаційної ефективності. У розглянутих країнах існують єдині органи адвокатського самоврядування, які являють собою розвинені централізовані структури. Разом із тим, як і в інших європейських країнах ЄС, адвокатури Франції, Італії діють на підставі поєднання функцій контролю держави (в особі Міністерства юстиції, вищих судів) за адвокатською діяльністю з чіткою організаційною та дисциплінарною пов'язаністю адвокатів усередині кожної колеґії. Показниками стабільності та ефективності діяльності органів адвокатури Франції є величезний авторитет історично сформованих традицій, стабільність правових основ та менталітет самого французького народу.

У процесі аналізу повноважень органів адвокатського самоврядування і виявлення значного впливу цих органів на адвоката виникає питання: чи впливає існування професійних асоціацій адвокатів та обов'язковість чи добровільність членства адвокатів у таких асоціаціях на їх незалежність.

Загалом підтримуючи необхідність існування професійних асоціацій адвокатів, більшість науковців і практиків виступає проти обов'язковості членства адвокатів в єдиній організації. Зокрема, С. Сафулько ставить під сумнів доцільність такого примусового об'єднання адвокатів в єдину організацію, оскільки це суперечить основоположному принципу адвокатури, яким є її незалежність – як професії загалом, так і кожного, хто носить це звання як її представника, і через діяльність якого адвокатура реалізує себе. На його думку, існування такої єдино обов'язкової структури призводить до того, що адвокат стає ще й залежним від власної організації [16]. А. Климчук зазначає, що надання певному органу владних повноважень серед адвокатів може призвести до негативних наслідків, оскільки «не можна змушувати адвокатів, які за своєю суттю є незалежними, вступати в будь-які організації проти їх волі» [17].

Низка науковців вказує на те, що обов'язковий характер членства адвокатів в асоціації суперечить положенням, зокрема ч. 4 ст. 36 Конституції України (ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян), ст. 11 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (кожен має право на свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів) та ст. 20 Загальної декларації прав людини (ніхто не може бути примушений вступати до будь-якої асоціації) [17].

Б. Ват'є підтримує протилежну точку зору і зазначає, що з метою репрезентації адвокатської професії у відносинах з урядами та іншими особами в усіх країнах-членах ССВЕ були створені асоціації адвокатів, а в більшості країн ЄС членство в таких асоціаціях є обов'язковим. Обов'язкове членство, за його твердженням, в Європі не розглядається як таке, що суперечить принципу незалежності адвокатів та самоврядуванню професії, а навпаки, є її необхідною передумовою, що забезпечує відповідну якість адвокатських послуг та незалежність адвокатів [16].

Н. Бакаянова вказує, що обов'язковість належності до єдиної професійної організації не є тиском на адвоката, адже вступ до адвокатської професії, яка організована у формі асоціації, є суто добровільним [17].

Висновки. Таким чином, французька адвокатура складається з таких колективних органів самоврядування в особі: Голови, Ради ордену, Генеральної асамблеї адвокатів та Національної ради колеґій.

Італійська адвокатура діє під контролем державних органів (в особі Міністерства юстиції, вищих судів) у формі самоврядної корпорації з розвиненими централізованими структурами та єдиними органами самоврядування: Радою ордену і Загальними зборами членів.

Згідно зі ст. 46 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» організаційними формами адвокатського самоврядування є конференція адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), рада адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України, а також адвокатське самоврядування здійснюється через діяльність конференцій адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), рад адвокатів регіону (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, ревізійних комісій адвокатів регіонів (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва, міста Севастополя), Вищої ревізійної комісії адвокатури, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України.

Ми вважаємо, що необхідно виокремити серед органів адвокатського самоврядування, за аналогією до класифікації органів судової влади, органи адвокатського врядування (зокрема, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури, Вища ревізійна комісія адвокатури, ревізійні комісії адвокатів регіонів) і органи адвокатського самоврядування (Рада адвокатів України, ради адвокатів регіону, конференції адвокатів регіону, з'їзд адвокатів України).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5076-17> (дата звернення: 27.10.2019)
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 27.10.2019)
3. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/1798-19> (дата звернення: 27.10.2019)

4. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні : принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.
5. Вільчик Т.Б. Системи органів адвокатського самоврядування в країнах Європейського Союзу: Італія, Німеччина, Франція. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 2. С. 38–45. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric>
6. Морозов Н.В. Основы правового положения адвоката по законодательству Франции. *Адвокат. практика*. 2006. № 6. С. 11–15.
7. Варфоломеева Т., Гончаренко С. Научно-практический комментарий к Закону Украины «Про адвокатуру». Законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність. Київ, 2003. с. 27.
8. Декрет от 27 ноября 1991 г. № 91-1197 о регулировании профессии адвоката. *Journal officiel* du 28 novembre. 1991. С. 11.
9. Закон от 31 декабря 1971 г. № 71-1130 Относительно реформы некоторых судебных и юридических профессий. *Journal officiel* du 5 janvier 1972. С. 15.
10. Просвиркин А.Н. Организационные основы адвокатской деятельности и адвокатуры: сравнительно-правовой анализ исторического развития и формирования нормативно-правовой базы в России и зарубежных странах : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2007. С. 24.
11. Pierre Bonnet. L'avocat et sa discipline. France, 1992. 662 p.
12. Кудрявцева Н. Адвокатская деятельность во Франции. *Нижегородский адвокат*. 2011. № 9. URL: <http://apno.ru/>
13. Терела Е.А. Правовые основы, как причина устойчивости структуры института адвокатуры Франции. *Бизнес в законе*. 2008. № 2. С. 294–296.
14. Лазарева-Пацкая Н.В. Правовой статус адвокатских палат субъектов Российской Федерации : дис. канд. юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2005. 211 с.
15. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние : дисс. д-ра юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2011. 365 с.
16. Сафулько С. Адвокатура поза пірамідою ієрархії: [Роль адвокатури у соціальному житті країни, повноваження, обговорення закону «Про адвокатуру»]. *Дзеркало тижня*. 2005. № 9. С. 6.
17. Климчук А. Залежна незалежність, або Чому я не хочу сьогодні бути адвокатом. *Правовий тиждень*. 2013. № 43–46. URL: legalweekly.com.ua/
18. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2017. 577 с.
19. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.